

Загальні засади (конституційний контекст)

- В Україні діє принцип поділу влади (законодавчої, виконавчої, судової) — влада здійснюється на засадах розподілу і взаємного стримування.
- Конституція має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативні акти приймаються на основі Конституції і повинні їй відповідати.
- Дія органів державної влади має бути на підставі, в межах повноважень і в спосіб, встановлений Конституцією та законами України.
- Громадяни мають право через суд оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів влади (гарантія судового захисту).

Основні інституційні суб'єкти влади

Гілка влади	Основні структури / посадовці	Конституційна основа (розділи, статті)
Законодавча	Верховна Рада України	Розділ IV та інші положення (наприклад, організація та порядок діяльності Верховної Ради) Офіційний сайт Президента України+2 Конституція України+2
Виконавча	Президент України, Кабінет Міністрів України, міністерства та інші органи виконавчої влади	Розділ V (про Президента) Конституція України , розділ VI (органи виконавчої влади)
Судова	Судова система (суди всіх рівнів, Конституційний Суд), прокуратура, адвокатура	Розділ VIII (Правосуддя) Конституція України , судоустрій у розділах законодавчих положень Офіційний сайт Президента України+1

Внутрішні підсистеми та взаємозв'язки

1. Взаємодія в законодавчій владі

Верховна Рада організовує свою діяльність через комітети, комісії, робочі групи.

Народні депутати мають статус, регламент діяльності, голосування тощо (визначено Конституцією та законами).

Верховна Рада контролює діяльність уряду (виконавчої влади) через запити, інтерпеляції, контрольні функції.

2. Виконавча влада: Президент — Кабінет Міністрів — міністерства та інші органи

Президент: глава держави, обирається на 5 років, є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності, дотримання Конституції, прав і свобод громадян.

Конституція України

Кабінет Міністрів: здійснює функцію уряду, виконує закони, проводить політику держави (соціальну, економічну, зовнішню, оборонну тощо).

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: виконують завдання в межах своєї компетенції, підзвітні Кабінету Міністрів / президенту (залежно від моделі).

Президент має право призначати і звільняти прем'єр-міністра (за певною процедурою), може впливати на формування уряду.

У випадках надзвичайних ситуацій, воєнного стану чи загальних криз Президент має певні повноваження (наприклад, укази, мобілізація, введення надзвичайного стану) — але такі рішення мають підлягати затвердженню Верховною Радою. Офіційний сайт Президента України+1

3. Судова влада, прокуратура, адвокатура

Судова система: суди загальної юрисдикції, адміністративні суди, спеціалізовані суди, Конституційний Суд.

Конституційний Суд: здійснює конституційний контроль — перевіряє відповідність законів, актів Президента, інших актів Конституції.

Прокуратура: здійснює підтримання публічного обвинувачення, керівництво досудовим розслідуванням, нагляд за дотриманням законів у діяльності органів слідства й правопорядку. Конституція України

Адвокатура: захищає права і інтереси осіб у суді; має гарантовану незалежність. Конституція України

Судова адміністрація (органи управління судовим господарством) відповідає за матеріально-технічні, адміністративні питання функціонування судів.

НАРОД / громадяни

|

└─ через вибори / референдум → формують законодавчу владу (Верховна Рада), Президента

└─ звернення до суду / оскарження → судова влада

└─ звернення до виконавчої влади (адміністративні процедури, звернення)

ЗАКОНОДАВЧА (Верховна Рада)

- |
- |— ухвалює закони, контролює діяльність виконавчої влади
- |— висловлює недовіру уряду → можливість відставки
- |— затверджує ключові призначення за підставами Конституції
- |— подолання президентського вето

ВИКОНАВЧА (Президент + Уряд)

- |
- |— Президент: міжнародні договори, зовнішня політика, укази, гарантування Конституції
- |— Кабінет Міністрів: реалізація законів, урядова політика
- |— Міністерства й інші органи: виконання політики, адміністративні функції
- |— забезпечення виконання судових рішень

СУДОВА (суди + Конституційний Суд + прокуратура + адвокатура)

- |
- |— Конституційний Суд: контроль конституційності законів, актів
- |— Суд загальної юрисдикції: вирішення цивільних, кримінальних, адміністративних справ
- |— Прокуратура: підтримання обвинувачення, нагляд за слідством
- |— Адвокатура: захист прав громадян у судах

Коментарі й зауваження

1. Баланс і стримування
Жодна з гілок влади не є домінуючою; кожна має свої повноваження та може обмежувати інші (наприклад, суд може скасовувати акти виконавчої влади, Рада може висловити недовіру уряду, Президент може вето).
2. Особливі ситуації: надзвичайний стан, воєнний стан
Конституція передбачає спеціальні процедури та обмеження в періоди надзвичайного чи воєнного стану (наприклад, укази Президента про введення стану мають підтвердження Верховної Ради протягом встановленого часу).
3. Конституційні обмеження та процедури
 - Закони, укази й інші акти не можуть суперечити Конституції.
 - Деякі рішення потребують спеціальної кваліфікованої більшості (наприклад, прийняття Конституції, зміни до неї).

— Деякі повноваження розподілені спільно (наприклад, призначення Генерального прокурора — Президент за згодою Верховної Ради).

— Судова влада гарантована незалежністю; судді мають гарантії статусу (незалежність, захист від стороннього втручання).

4. Границі повноважень

— Виконавча влада не може діяти поза рамками законів, встановлених Верховною Радою.

— Законодавча не може ухвалювати закони, які змінюють основні права й свободи без відповідних процедур.

— Судова влада не може «законодавчо» створювати політику — її функція полягає в тлумаченні й застосуванні права.

Джерела: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i?utm>, <https://монолит.укр/avtoadvokat/konstitucija-ukraini/?utm>, <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-iv/?utm>, <https://constitution.in.ua/?utm>, <https://constitution.in.ua/chapters/8/?utm>.